

Prolog

Odessa, Rusia, 1918

În târziul după-amiezii, ceața deasă se rostogoli în port către seară, înghiontită de o schimbare neașteptată a direcției vântului. Talazurile de un cenușiu descurajant spălau cheiurile de piatră, învârtindu-se în susul Treptelor Odesei¹ și pogorând o înserare timpurie asupra portului aglomerat de la Marea Neagră. Pasagerii feriboturilor și ai cargo-boturilor își anulară călătoriile, lăsând zeci de marinari fără ocupație. Pe când își căuta drumul pe băjbăite prin ceața rece care învăluia coasta, pătrunzându-i până în măduva oaselor, căpitanul Anatoly Tovrov auzea hohotele de râs ale bețivilor din speluncile deocheate și din bordeluri, toate ticsite de lume. Trecu pe lângă principala stradă cu cârciumi, coti pe o alee și deschise o ușă pe care nu se găsea nici un înscris. Aerul cald, îngreunat de mirosurile de fum de țigară și de votcă, îi invadă nările. Un bărbat corpulent, așezat la o masă din colț, îi făcu semn să se apropie.

Alexei Federov era șeful Vămii din Odessa. Căpitanul își făcuse obiceiul să-l întâlnească, ori de câte ori se afla în port, în bodega izolată, frecventată mai ales de marinari retrași din activitate, unde votca era ieftină și îndeobște nu ucidea. Birocratul satisfăcea nevoia căpitanului de a se afla în compania unei făpturi omenești fără să se lege printr-o relație de prietenie. Tovrov își cârmea viața pe o rută

¹ Treptele Potemkin, construite în 1837, unul dintre cele mai importante obiective turistice ale orașului Odessa (n.tr.)

singuratică de când îi fuseseră ucise soția și tânăra fiică, cu câțiva ani înaintea, într-una dintre răbufnirile de violență fără sens de pe teritoriul Rusiei.

Federov părea bizar de preocupat. De obicei un tip gălagios, pe care puteai conta când era vorba să acuze în glumă ospătarul că încarcă nota de plată, el comandă acum un rând de băutură ridicând două degete în tăcere. Încă și mai surprinzător, zgârcitul vameș plăti băutura. Vorbea pe un ton scăzut, trăgându-se agitat de mica țacălie neagră și aruncând priviri nervoase către marinarii înfrânți de vreme, cocârjați deasupra paharelor la alte mese. Mulțumit că discuția lor rămânea confidențială, Federov ridică paharul și ciocniră.

– Dragul meu căpitan, spuse el, îmi pare rău că dispun de timp puțin și trebuie să intru direct în subiect. Mi-aș dori să duci un mic grup de pasageri și ceva marfă la Constantinopol, fără întrebări.

– Când mi-ai plătit băutura, mi-am dat seama că se-ntâmplă ceva ciudat, zise căpitanul, cu obișnuita lui lipsă de menajamente.

Federov răsă pe-nfundate. Fusesse întotdeauna intrigat de franchetea căpitanului, deși n-o putea înțelege.

– Ei bine, căpitane, noi, slugile sârmane ale guvernului, trebuie să trăim din salariul de mizerie pe care ni-l oferă.

Buzele lui Tovrov schițară un zâmbet reținut în timp ce căpitanul contempla pântecul masiv al vameșului, care încerca din greu nasturii vestei scumpe, de fabricație franțuzească. Federov se plângea adesea de slujba lui. El îl asculta politicos. Știa că oficialul avea relații sus-puse la Sankt Petersburg și că își petrecea zilele cerând mită de la armatori, ca să „liniștească marile“ birocrăției, cum îi plăcea să spună.

– Știi bine cum arată nava mea, replică Tovrov, ridicând din umeri. Nu e ceea ce s-ar numi un pachebot luxos.

– Nu contează. Se va potrivi de minune cu scopurile noastre.

Căpitanul căzu pe gânduri, întrebându-se de ce ar fi dorit cineva să navigheze pe un carbonier vechi, când existau alternative mult mai atrăgătoare. Federov îi interpretă greșit ezitarea, luând-o drept runda inaugurală a unei sesiuni de negocieri. Își duse mâna la buzunarul de

la piept, scoase un plic gros și îl așeză pe masă. Îl deschise puțin, astfel încât căpitanul să poată vedea că înăuntru erau mii de ruble.

– O să primești o recompensă generoasă.

Tovrov înghiți zgomotos în sec. Scoase o țigară din pachet cu degete tremurătoare și o aprinse.

– Nu înțeleg, spuse.

Federov îi remarcă nedumerirea.

– Ce știi despre politica statală a țării noastre?

Când era vorba de știri, căpitanul se lăsa în baza bârfelor și a ziarurilor vechi.

– Sunt un simplu marinar, răspunse el. Pun rareori piciorul pe pământ rusesc.

– Chiar și așa, ești un om cu o experiență bogată. Te rog, fii sincer, prietene! Eu ți-am apreciat întotdeauna părerile.

Căpitanul cântări în minte ceea ce știa despre nenorocirile abătute asupra Rusiei și își puse concluzia într-un context nautic.

– Dacă o navă s-ar afla în starea de acum a țării noastre, m-aș întreba de ce nu e pe fundul mării.

– Ți-am admirat întotdeauna sinceritatea, replică Federov, râzând din toată inima. Se pare că ai și un dar al metaforei, în aceeași măsură. Apoi își regăsi seriozitatea și continuă: Răspunsul tău se potrivește pe de-a-ntregul. Rusia se află într-adevăr într-o situație *primejdioasă*. Tinerii noștri mor în Războiul cel Mare, țarul a abdicat, bolșevicii își asumă cu brutalitate puterea, Germania ne-a ocupat teritoriul din sud și noi am chemat alte națiuni să ne scoată castanele din foc.

– N-aveam idee că lucrurile stau chiar atât de rău.

– Și se înrăutătesc, dacă-ți vine să crezi! Ceea ce mă readuce la tine și la nava ta. Federov îl ținut pe căpitan cu privirea. Noi, patrioții devotați de aici, din Odessa, ne găsim cu spatele la mare. Armata Albă deține teritoriul, dar Roșii atacă dinspre nord și îi vor copleși în curând. Zona militarizată ocupată de nemți, întinsă pe șaisprezece kilometri, se va dizolva ca zahărul în apă. Vei face un mare serviciu Rusiei transportând acești pasageri.

Căpitanul se considera un cetățean al lumii, dar în adâncul sufletului nu se deosebea cu nimic de restul compatrioților săi, cu atașamentul lor profund față de patria-mamă. Știa că bolșevicii arestau și executau vechea gardă și mulți refugiați scăpaseră fugind în sud. Stătuse de vorbă cu alți căpitani, care istorisau în șoaptă povești despre persoanele importante pe care le imbarcaseră în miez de noapte.

Spațiul pentru pasageri nu reprezenta o problemă. Nava era practic goală. *Steaua Odessei* constituia ultima opțiune a marinarilor în căutare de lucru. Datorită scurgerilor, mirosul și a combustibil, nu numai a metal ruginit și a marfă de calitate inferioară. Marinarii numeau acest amestec duhoarea morții și evitau nava, de parcă ar fi fost purtătoare de ciumă. Echipajul era alcătuit mai ales din hoțomani de cheiuri care n-ar fi fost angajați pe nici un alt vas. Tovrov ar fi putut să-l mute pe secund în cabina sa, eliberând cabinele ofițerilor pentru pasageri. Se uită la plicul voluminos. Bani ar fi putut reprezenta diferența între moartea într-un azil vechi pentru marinari și retragerea într-o casuță confortabilă de pe malul mării.

– Ridicăm ancora peste trei zile, odată cu fluxul de seară, spuse căpitanul.

– Ești un adevărat patriot, zise Federov, cu ochii strălucind de lacrimi. Împinse plicul de-a curmezișul mesei. Aici e jumătate. O să-ți plătesc restul când sosesc pasagerii.

Căpitanul își strecură banii în buzunarul interior al hainei, unde părău să împrăstie căldură.

– Câți pasageri vor fi?

Federov aruncă o privire spre doi marinari care tocmai intraseră în cafenea și se așteptau la o masă. Răspunse coborându-și vocea:

– În jur de o duzină. În plic sunt bani în plus, pentru mâncare. Cumpără provizii din magazine diferite, ca să nu trezești suspiciuni. Acum trebuie să plec. Se ridică și, adresându-se pe un ton sever și suficient de sonor pentru a fi auzit de toată lumea, spuse: Ei, dragul meu căpitan, sper că acum înțelegi mai bine legile și regulamentele noastre de la Vamă! O zi bună!

În după-amiaza plecării, Federov își făcu apariția pe navă pentru a-i spune lui Tovrov că planurile rămăseseră neschimbate. Pasagerii aveau să sosească seara târziu. Pe punte nu trebuia să se afle decât căpitanul. Cu puțin timp înainte de miezul nopții, când acesta măsura de unul singur cu pasul puntea învăluită în ceață, un vehicul se opri în scrâșnet de cauciucuri la baza pasarelei de acces. După zgomotul gutural al motorului, presupuse că era un camion. Farurile fură stinse și motorul, oprit. Se deschiseră și se închiseră uși și auzi murmur de voci și târșăit de cizme pe pietrele umede ale caldarâmului.

O siluetă înaltă, purtând o mantie cu glugă, urcă pasarela până pe punte și se apropie de el. Tovrov simți ochi nevăzuți sfredelindu-i pe ai săi. Pe urmă o voce profundă de bărbat i se adresă dinspre gaura întunecată a acoperământului de cap.

– Unde sunt cabinele pasagerilor?

– Vă arăt, zise Tovrov.

– Nu, spune-mi.

– Prea bine. Sunt pe puntea de comandă, imediat deasupra noastră. Scara e în partea aceea.

– Unde e echipajul dumatăle?

– Toți sunt în paturile lor.

– Ai grijă să rămână acolo. Așteaptă aici.

Bărbatul se îndreptă în tăcere spre scară și urcă spre cabinele ofițerilor, aflate pe puntea de sub timonerie. Își încheie inspecția și se întoarse în câteva minute.

– Arată mai bine decât un grajd, dar nu cu mult, spuse el. Venim la bord. Nu sta în drumul nostru. Du-te acolo!

Arată către provă, apoi coborî pe chei.

Tovrov se cam zbârlise fiindcă primea ordine pe propria navă, dar gândul la banii încuiați în seiful din cabina sa îi netezi penele. Și era suficient de înțelept încât să nu se certe cu un bărbat care îl domina cu înălțimea lui. Se instală la provă, după cum i se ceruse.

Grupul îngrămadit pe chei urcă pe navă în șir indian. Tovrov auzi vocea somnoroasă a unei fetițe sau a unui băiețel amuțit de un „sst“ adresat de un adult în timp ce pasagerii își găseau drumul către cabine.

Apoi apărură alții, cărând niște lăzi sau cufere de călătorie. Judecând după icnete și după înjurături, bănuia că bagajele erau grele. Ultima persoană ajunsă pe vas era Federov, râsuflând greu din pricina nefamiliarului efort impus de scurtul urcuș pe pasarelă.

– Ei bine, dragul meu, spuse vameșul vesel, lovindu-și mâinile în mânușate una de alta, dornic să le încălzească. Asta a fost. E totul gata?

– Ridicăm ancora când dai ordinul.

– Consideră că l-ai primit. Uite restul banilor tăi.

Îi întinse lui Tovrov un plic atât de burdușit de bancnote noi, încât părea gata să crape. Apoi, pe neașteptate, îl cuprinse pe căpitan într-o îmbrățișare sufocantă și îl sărută pe amândoi obraji.

– Mama Rusia n-o să te poată răsplăti niciodată îndeajuns, șopti el. În noaptea asta scrii istorie.

Îi dădu drumul căpitanului uluit și coborî pasarela. Câteva clipe mai târziu, camionul demară și dispăru în beznă.

Căpitanul duse plicul la nas, inhalând mirosul rublelor de parcă ar fi fost trandafiri, apoi și-l îndesă într-unul dintre buzunarele hainei și urcă spre timonerie. Intră în camera hărților din spatele acesteia, apoi pe ușa ce dădea în propria cabină, ca să-l dea jos din pat pe Serghei, secundul său. Îi ceru tânărului georgian să trezească tot echipajul și să facă pregătirile de plecare. Secundul coborî să îndeplinească ordinul, mormăind ceva neinteligibil pentru sine.

O mână de epave umane apăru pe punte, clătinându-se pe picioare, în diverse stadii ale trezirii din beție. Tovrov îi privi din timonerie în timp ce dezlegau parâmele și ridicau pasarela. Echipajul număra, în totalitate, doisprezece oameni, incluzându-i pe cei doi angajați în ultima clipă, ca fochiști în groapa de gunoi, cum era numită camera motoarelor. Mecanicul-șef era un navigator competent, care rămăsese alături de căpitan din loialitate. Își mânuia pompa de ulei ca pe o baghetă magică, insuflând viață mormanelor de fier vechi care puneau în mișcare *Steaua*. Cazanele se încălziseră și scoteau abur, în măsura în care fiecare lucra.

Tovrov apucă ferm cârma, telegraful țacani și vasul se îndepărtă de doc. Cei care zăriră *Steaua Odessei* ieșind încet din portul cufundat

în ceață își făcură cruce și rostiră rugăciuni străvechi, de alungare a demonilor. Părea să plutească deasupra apei ca o corabie-fantomă, blestemată să cutureie lumea în căutarea echipajului ei înecat. Luminele sale în mișcare erau învăluite într-o strălucire imaterială, de parcă pe greement ar fi dansat focul Sfântului Elmo¹.

Căpitanul își conduse nava prin canalul șerpuitor, ocolind ambarcațiunile ascunse sub lîntolii de ceață, cu ușurința unui delfin călăuzit de radarul primit de la natură. Anii de navigație pe vase cu abur între Odessa și Constantinopol îi întipăriseră traseul în creier și știa de câte ori să învârtască roata cârmei fără să recurgă la hărți sau la marcajele canalului.

Proprietarii francezi ai *Stelei* îi neglijaseră întreținerea cu bună știință, de o mulțime de ani, în speranța că o furtună zdravănă avea s-o trimită la fund iar ei aveau să încaseze asigurarea. Rugina picura din deschiderile de scurgeri de parcă ar fi fost răni însângerate, brăzdând coca băsicată. Coroziunea umpluse de pete catargele și macaralele. Vasul se înclina ca un bețiv către babord, unde se adunase apă dintr-o santină prost etanșată. Motoarele *Stelei*, uzate și tânjind de mult timp după o reparație capitală, hârâiau de parcă ar fi suferit de emfizem. Norul negru, sufocant, care se revărsa din singurul coș de fum duhnea de parcă ar fi fost pucioasă slobozită din infern. Aidoma unui bolnav incurabil care continuă cumva să supraviețuiască într-un trup sfârșit, vasul continua să brăzdeze mările, deși trecuse multă vreme de când ar fi trebuit să i se pronunțe în mod oficial decesul.

Tovrov știa că *Steaua* era ultima navă pe care avea s-o mai comande vreodată. Însă se străduia să-și mențină un aspect îngrijit. Își lustruia în fiecare dimineață pantofii negri, cu talpa subțire. Cămașa lui albă era îngălbenită, dar curată, și încerca să-și păstreze dunga pantalonilor negri, cu țesătura roasă de trecerea timpului. Însă numai abilitățile cosmetice ale unui îmbălsămător i-ar fi putut îmbunătăți înfățișarea. Noptile

¹ Fenomenul cunoscut încă din Antichitate, constând în apariția înaintea de o furtună cu descărcări electrice a unei străluciri intense, asemănătoare focului, în jurul obiectelor înalte și ascuțite – clopotnițe, vârfuri muntoase, elice de avion, catarge de corabie; Sfântul Elmo reprezintă varianta italiană a numelui Sfântului Erasmus, patronul marinelor din Marea Mediterană și protector al acestora. (n.red.)

pierdute, mâncarea săracăcioasă și lipsa somnului își luaseră tributul. Obrajii scofâlciți îi scoteau și mai mult în evidență nasul lung, cu vinișoare roșii, iar tenul lui avea culoarea cenușie a pergamentului.

Secundul se întoarse la culcare, iar membrii echipajului se trântiră în paturile lor în timp ce primul schimb de fochiști îndopa cazanele cu cărbuni. Căpitanul își aprinse o țigară turcească tare, și avu un acces de tuse care-l făcu să se îndoie de mijloc. Când reuși să-și țină tusea sub control, deveni conștient de aerul rece al mării, care pătrundea printr-o ușă deschisă. Își ridică privirea și văzu că nu mai era singur. Un bărbat uriaș stătea în cadrul ușii, spectaculos încadrat de fuioare de ceață. Omul intra și închise ușa în urma lui.

– Lumină, spuse, cu o voce baritonă, dovedindu-se astfel a fi personajul care urcase primul la bord.

Tovrov trase de cordonul becului atârnat deasupra capului său. Bărbatul își lăsase gluga pe spate. Ea înalt, uscățiv și purta o căciulă de blană albă, cunoscută sub numele de *papakha*, lăsată șmecherește într-un peș. O cicatrice palidă, urmă a unui duel, îi creșta obrazul drept deasupra liniei bărbii, pielea era roșie, bășicată de arsura soarelui reflectat de zăpadă, iar în parul negru și în barbă i se încălciseră picături scânteietoare de umezeală. Avea irisul drept încetșat de o rană sau de o boală, iar ochiul sănătos, larg deschis, îi dădea aspectul unui ciclop asimetric.

I se deschisese mantia căptușită cu blană, scoțând la iveală tocul unui pistol prins de centură, iar în mână bărbatul ținea o pușcă. O bandulieră cu cartușe îi traversa pieptul, iar de centură îi atârna și o sabie. Era îmbrăcat cu o tunică gri, stropită cu noroi, și avea cizme de piele, negre și înalte. Uniforma și aerul de violență greu stăpânită îl identificau drept cazac, membru al unei caste de războinici sălbatici care trăiau pe țărmul Mării Negre. Tovrov își înăbuși repulsia. Cazacii fuseseră implicați în moartea familiei sale, și încerca întotdeauna să-i evite pe călăreții beligeranți care păreau mai fericiți ca niciodată atunci când inspirau spaimă.

Bărbatul aruncă o privire prin timonerie pustie.

– Ești singur?

– Secundul doarme în spate, răspunse căpitanul, indicând locul cu o zvâcnire a capului. E beat și n-aude nimic.

Caută pe băjbâite o țigară și i-o oferi celui alt.

– Sunt maiorul Piotr Yakelev, spuse acesta, respingând țigara cu o fluturare de mână. O să faci ce ți se spune, căpitane Tovrov!

– Poți avea încredere în mine, ca om aflat în serviciul dumitale, domnule maior.

– Eu n-am încredere în *nimeni*. Maiorul se apropie cu un pas, scui-pând cuvintele. Nici în rușii albi, nici în cei roșii. Nici în nemți, nici în englezi. *Toți* sunt împotriva noastră. Până și cazacii au trecut de partea bolșevicilor.

Îi aruncă o privire căpitanului, căutând cea mai mică umbră de sfidare. Nedescoperind nici o amenințare în expresia binevoitoare a acestuia, își întinse mâna cu degete butucănoase.

– Țigară, mârâi.

Tovrov îi dădu tot pachetul. Maiorul aprinse una și sorbi fumul de parcă ar fi fost un elixir. Tovrov era intrigat de accentul lui. Tatăl său fusese vizitiul unui moșier, așa că era obișnuit cu limba cultă a nobilimii ruse. Bărbatul din fața lui părea să se fi ivit din stepă, dar vorbea cu inflexiunile unui om educat. Căpitanul știa că ofițerii din clasele superioare, care studiaseră la Academia militară, erau desemnați adesea să-i conducă pe cazaci.

Observă oboșeala de pe fața devastată a maiorului și ușoara gârbovire a umerilor lui puternici.

– O călătorie lungă? îl întrebă.

Celălalt zâmbi, fără nici o urmă de amuzament.

– Da, o călătorie lungă și grea.

Suflă pe nări două fuioare gemene de fum și scoase ca prin farmec o sticlă de votcă din haină. Luă o înghițitură și se uită în jur.

– Vasul ăsta e o împuțiciune, spuse.

– *Steaua* este o doamnă foarte, foarte bătrână, cu o inimă mare.

– Și totuși, bătrâna ta doamnă pute, zise cazacul.

– Când o să fii de vârsta mea, o să-nveți să-ți astupi nările și s-accepti ce ți se oferă.